

УДК 657

**ВНУТРІШНІЙ АУДИТ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

С. О. Олійник, кандидат економічних наук, доцент

Обґрунтовано доцільність створення відділу внутрішнього аудиту на підприємствах та роль аудиту в системі економічної безпеки підприємства.

Аудит, внутрішній аудит, контроль, діяльність, економічна безпека підприємства.

Чинна облікова система повністю не задовольняє зростаючі потреби менеджменту. Інформація фінансової звітності дозволяє дати лише загальну оцінку фінансового стану підприємства й не може бути використана для обґрунтування управлінських рішень. У сучасних умовах докорінного реформування відносин власності, організаційно-господарських перетворень перед керівництвом підприємств виникає необхідність прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективної системи управління.

Внутрішній аудит у сучасних умовах відіграє важливу роль у досягненні як стратегічних, так і оперативних цілей, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та ефективне управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження проблем організації внутрішнього аудиту займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, а саме: Т. Каменська, Г. Коблянська, В. Бобошко, Л. Ліщинська, К. Коцюбинська, В. Немченко, Ф. Бутинець, В. Хомутенко, А. Хомутенко, Р. Сагайдак, А. Семенець, О. Сметанко, С. Губський, М. Голощанов, В. Бурцева, О. Філозоф та інші. Проте багато аспектів проблеми потребують подальшого поглибленого дослідження, зокрема економічна сутність поняття «внутрішній аудит», його цілі, завдання та роль у системі економічної безпеки підприємства.

Мета дослідження – визначити особливості організації внутрішнього аудиту на підприємствах та обґрунтувати його ролі в системі економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Головною метою внутрішнього аудиту є пошук шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства та його структурних підрозділів. Внутрішній аудит повинен виконувати роль діагностичного засобу в управлінні господарською діяльністю підприємства.

На думку вітчизняних та зарубіжних вчених [2–4], головною метою внутрішнього аудиту є:

- 1) удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення і мобілізація резервів його зростання;
- 2) удосконалення організації діяльності підприємства;
- 3) запобігання втратам ресурсів і здійснення необхідних змін у середині підприємства;
- 4) допомога управлінському персоналу в підвищенні ефективності виконання його функцій;
- 5) забезпечення задоволення потреб органів управління в частині надання контрольної інформації з різних питань;
- 6) завдання діагностики стану економічної безпеки та визначення можливої рейдцікавості підприємства.

До функціональних складових економічної безпеки слід віднести такі: інтелектуально-кадрова, фінансова, техніко-технологічна, нормативно-правова, екологічна, інформаційна, силова та ін. Вони є важливими чинниками в системі економічної безпеки підприємства. Ефективне управління ними може забезпечити стабільність функціонування підприємства та прийнятний

рівень прибутковості роботи підприємства. Таке ефективне управління може бути забезпечене тільки на підставі достовірної й оперативної інформації облікової системи підприємства. Одним з елементів управління підприємства, що дає змогу підвищити вірогідність облікової інформації, є система внутрішнього аудиту на підприємстві. Характер аудиту та процедури його проведення будуть різнитися залежно від складових економічної безпеки, щодо яких проводиться відповідний аудит.

Країни з розвинутою ринковою економікою довели, що для того, щоб проводити певну перевірку, необхідно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, працівники якої повинні досконало знати специфіку організації, її організаційно-економічну структуру, структуру управління, об'єкти контролю, коло питань, які повинні бути висвітлені під час перевірок, володіти технікою і методикою проведення перевірок, добре знати законодавчі й нормативні акти, вміти опрацьовувати матеріали перевірок, визначати шляхи попередження і ліквідації недоліків та втрат, резерви ефективності усіх видів діяльності підприємства, захищати законні інтереси власників у судових інстанціях [6].

Використання внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки підприємства дасть можливість забезпечити та збільшити рівень точності бухгалтерської і фінансової інформації підприємства, здійснювати оперативний контроль над усією виробничо-господарчою діяльністю підприємства. Результати використання внутрішнього аудиту економічної безпеки підприємства є винятково внутрішнім інструментом управління. Таким чином, щоб провести внутрішній аудит принципово різних напрямів, виникає потреба у фахівцях різної кваліфікації та спрямування. Необхідність внутрішнього аудиту може визначатися на підставі затвердженого графіка або одноразово, однак за умов одноразового оцінювання виникає проблема в пошуку фахівців, здатних проводити такий аудит у межах підприємства. У випадку періодично повторюваного аудиту такої проблеми не існує, адже аудиторський відділ може функціонувати на постійній основі. Необхідно зазначити, що практична користь від створення відділу внутрішнього аудиту для кожного окремо взятого підприємства буде різнитися. Створення служби внутрішнього аудиту на малих підприємствах не принесе великої користі, бо ця процедура є доволі витратною (через необхідність мати у своєму складі спеціальних фахівців). Вважаємо за доцільне, на середніх і великих підприємствах створювати служби внутрішнього аудиту, які можуть дати суттєвий поштовх у системі вдосконалення забезпечення економічної безпеки підприємства.

На думку Л. Будович, внутрішній аудит економічної безпеки підприємства є дієвим інструментом не тільки оцінювання економічної безпеки, а й управління ризиками підприємства загалом. Запобігання загрозам економічній безпеці підприємства означає захист економічних, соціальних та інформаційних інтересів. Таким чином, внутрішній аудит економічної безпеки підприємства стає інструментом економічного менеджменту [1].

Щоб провести внутрішній аудит економічної безпеки підприємства, вважаємо за доцільне встановити таку послідовність дій:

Стадії	Основні процедури
--------	-------------------

Підготовча	Вибір об'єкта перевірки; формування команди аудиторів-експертів; визначення обсягу та масштабу внутрішнього аудиту й конкретних строків роботи; затвердження плану та попередньої програми аудиторської перевірки
Основна	Ознайомлення з результатами попередньої перевірки; загальний аналіз стану економічної безпеки об'єкта аудиту; реєстрація, збір і перевірка статистичних даних і результатів інструментальних вимірів небезпек і загроз; оцінювання результатів перевірки; складання звіту про результати перевірки за окремими складовими; оцінювання результатів перевірки
Завершальна	Узагальнення та документування результатів перевірки; розробка рекомендацій для управлінського персоналу щодо усунення вузьких місць і недоліків у забезпеченні економічної безпеки підприємства

Ми погоджуємося з О. Філозоп [7], що всі дані, отримані під час перевірки, необхідно вносити до робочих документів у процесі здійснення відповідних процедур. На основі цих документів аудитор формує висновок за результатами перевірки. Під час здійснення кожного етапу внутрішнього аудиту необхідно складати робочі документи, оскільки на їх основі складається аудиторський висновок, який є результатом роботи осіб, задіяних у цій перевірці. Перевірка кожного етапу, указанного в програмі внутрішнього аудиту, повинна супроводжуватись документуванням його результатів.

Не зважаючи на те, що на українських підприємствах функціонують інші контрольні структури (ревізійні комісії), організація внутрішнього аудиту є одним з найбільш надійних способів контролю за станом обліку й ефективністю функціонування системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві й може впливати на прийняття рішень про подальшу діяльність установи, її розвиток, виправлення помилок та усунення проблем обліку чи виробничої діяльності.

Внутрішні аудитори також здійснюють подібну роботу, проте існують суттєві розбіжності між внутрішнім аудитом і контрольно-ревізійною роботою. Під час розробки стратегічного плану роботи на рік або на декілька років вперед внутрішні аудитори визначають насамперед основні зони ризику для компанії, а потім розподіляють ресурси часу та фахівців таким чином, щоб найбільш ризиковані сфери діяльності були перевірені в першу чергу. Фахівці контрольно-ревізійних відділів під час розробки плану перевірок звичайно не враховують ризиків підприємства.

Друга значна відмінність між внутрішнім аудитом та контрольно-ревізійною службою – це відповідні методи перевірки. Контрольно-ревізійні служби працюють в основному на підставі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, з первинними документами, але вони не використовують у своїй діяльності методи, які є необхідною частиною внутрішнього аудиту, наприклад, вивчення виробничих процесів, побудову органограм, проведення анкетування та інтерв'ю з працівниками й керівниками підрозділів з метою досконального розгляду суті проблеми.

На сьогодні в Україні немає єдиної методики щодо створення відділу внутрішнього аудиту на підприємстві та організації його роботи, тому дуже часто існування внутрішнього аудиту на підприємстві є неефективним. З метою підвищення якості та ефективності внутрішнього аудиту на підприємстві необхідна більш чітка регламентація його повноважень та посилення ролі процесів внутрішнього аудиту в практичному житті підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, до основних проблемних аспектів внутрішнього аудиту в Україні слід віднести насамперед недостатнє нормативне та методологічне забезпечення, що призводить до нерозуміння принципів, методів, методології та процедур внутрішнього аудиту, відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

Використовуючи внутрішній аудит, ми отримуємо змогу підвищити ефективність організації системи економічної безпеки підприємства. Під час створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві необхідно розробляти Положення про внутрішній аудит, у якому зазначати методичні, документальні та організаційні вимоги до проведення аудиту.

За наявності необхідних методичних розробок, нормативно-правової бази, внутрішніх нормативів аудиту та типових форм документів з аудиту організація служби внутрішнього аудиту на підприємстві дасть змогу забезпечити ефективне функціонування, стабільність і відповідний визначеним цілям розвиток підприємства в умовах ринкової конкуренції, зберігати й продуктивно використовувати ресурси та потенціал підприємства, своєчасно виявляти й мінімізувати комерційні, фінансові та інші ризики в управлінні підприємством, сформувати адекватну сучасним умовам господарювання, які постійно змінюються, систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, що дасть змогу миттєво реагувати на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища та своєчасно адаптувати функціонування підприємства до цих змін.

Список літератури

1. Будович Л. Аудит безопасности предприятия как метод оценки эффективности управления системой безопасности / Л. Будович // Власть. – 2007. – №02. – С. 47–50.
2. Журавлева Д. Г. Внутрішній аудит: необхідність впровадження в сучасних умовах / Д. Г. Журавлева // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Майбутнє – аудит». – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – С. 270–271.
3. Каліцінська К. О. Роль внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки підприємства / К. О. Каліцінська // Серія: Економіка та підприємництво, 2011. – №3. – С. 136.
4. Каменська Т. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві [Електронний ресурс] / Т. Каменська. – Режим доступу : http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html.
5. Коблянська Г. Ю. Організація внутрішнього аудиту на підприємстві / Г. Ю. Коблянська, В. С. Бобошко // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський

6. Майданевич Ю. П. Проблеми організації внутрішнього аудиту на підприємствах / Ю. П. Майданевич // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – №1. – С. 250.

7. Філозоф О. В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві / О. В. Філозоф // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – №1. – С. 250.

Обосновано целесообразность создания отдела внутреннего аудита на предприятиях и роль аудита в системе экономической безопасности предприятия.

Аудит, внутренний аудит, контроль, деятельность, экономическая безопасность предприятия.

In the impotauce of internal auditing department at enterprises and auditing in the system of enterprise economic safety of an enterprise.

Auditing, internal auditing, the control, activity, economic safety companies.